

«Smart-turizm: XORIJIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI»

Respublika ilmiy-amaliy anjumani

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
ILMIY MAQOLA VA TEZISLAR TO'PLAMI

2023-yil 15-dekabr, maxsus son

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Mo'liya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinnbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kwon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyatni rahbari

Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'ZR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinnbosari

Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori

Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent

Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'ZR Oliy Majlis qonunchilik palatasi deputati

Utayev Uktam Choriyevich, O'ZR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinnbosari

Ochilov Farxod, O'ZR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

Xudoqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlari va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasi professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti

Axmedov Javoxir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinnbosari

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Imomqulov To'lqin Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'ZR Tabiat resurslari vazirligi,
O'ZR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

UO'K: 338.48 (075)

BK: 65.433(011)

"Smart-turizm: XORIJIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI". Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari to'plami. – T.: "YalT" jurnali, 2023. – 540-b.

To'plamga xorijiy va mahalliy olimlar, sohaning yetuk mutaxassislari va oliy o'quv yurtlarida turizm sohasidagi muammolar bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borayotgan doktorantlar, tadqiqotchilar, vazirlilik, qo'mita va turli mulkchilik shaklidagi korxona, tashkilotlarning yetakchi mutaxassislari, magistrlarning ilmiy izlanishlarining natijalari kiritilgan.

To'plamda keltirilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va keltirilgan huquqiy-me'yoriy hujjatlarning haqqoniyligi, tadqidiy fikr-mulohazalar va takliflarga mualliflarning o'zлari mas'uldirlar.

Mas'ul muharrir: t.f.d., prof. K.A. Sharipov

Konferensiya tahrir hay'ati: i.f.d., prof. M.P.Eshov, i.f.d., prof. G.Q.Abduraxmanova, i.f.d., prof. S.K.Xudoyqulov, i.f.d., prof. M.A.Yuldashev, i.f.d., prof. A.M.Abduvohidov, i.f.d., prof.M.T.Aliyeva, i.f.d., prof. A.A.Eshtayev, i.f.d., prof.A.N.Norchayev, i.f.n.,prof. S.R.Safayeva, i.f.n., dots. D.I.Abidova, i.f.n., dots. X.Ochilova,i.f.n., dots. M.Nurfayziyeva.

Taqrizchilar:

Sh. Ergashxodjayeva, i.f.d., prof.

U. G'afurov, i.f.d., prof.

Ushbu Toshkent davlat iqtisodiyot universitetida o'tkazilayotgan «Smart-turizm: XORIJIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI» mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman to'plami O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9943-6856-0-4

O'ZBEKISTONDA QISHLOQ TURIZMINING SHAKLLANISH VA RIVOJLANISHI

Usmonov Sardor

Samarqand agro innovatsiyalar va tadqiqotlar instituti

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda qishloq turizmining shakllanish jarayonlari hamda mamlakatimiz hayotida tutgan o'rni haqida so'z boradi. Shuningdek, mazkur sohada xalqaro hamda milliy talablarning mazmuni va mohiyati hamda nazariy hamda amaliy asoslari keltirilgan. Samarqand viloyatidagi mavjud qishloq turizmi qishloqlari bilan birgalikda ushbu faoliyatni amalga oshirish imkoniyati bo'lgan bo'lajak hududlar bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: qishloq turizmi, mehmon uylari, turizm mahallasi, etnoturizm, mezonlar.

Abstract: The article talks about the formation processes of rural tourism in Uzbekistan and its role in the life of our country. Also, the content and nature of the international and national requirements, as well as theoretical and practical foundations, are presented in this field. Recommendations are given on the future areas where this activity can be implemented together with the existing rural tourism villages in Samarkand region.

Key words: rural tourism, guesthouses, tourism neighborhood, ethnotourism, criteria.

Аннотация: В статье говорится о процессах формирования сельского туризма в Узбекистане и его роли в жизни нашей страны. Также в этой области представлены содержание и характер международных и национальных требований, а также теоретические и практические основы. Даны рекомендации по будущим направлениям, где данная деятельность может быть реализована совместно с существующими селами сельского туризма в Самаркандской области.

Ключевые слова: сельский туризм, гостевые дома, туристическое соседство, этнотуризм, критерии.

KIRISH

Bugungi kunda xizmatlar sohasi tushunchasi bevosita kishilarning madaniy dam olishi bilan birgalikda yuritilmoxda. Dam olish esa o'z o'rnda turizm bilan chambarchas bog'liq jarayonga aylandi. Turizm insonlarning ma'nnaviy dam olishi, jismoniy tiklanishi, yangi manzillar bilan tanishishi, o'ziga xosliklardan bahramand bo'lish imkoniyatini taqdim etuvchi soha hisoblanadi. Turizm ko'p tomonlama samaraga ega bo'lib, bir qator mintaqalari destinatsiyalar iqtisodiy rivoji, aholi bandligining o'sishi, fuqarolarning hordiq chiqarishga bo'lgan ehtiyojlarini yanada to'la qondirilishiga zamin yaratadi. Insonlarning turizmga bo'lgan talabi esa, bu sohani boyitib boradi. Ya'ni, biron bir soha o'z-o'zidan rivojlanib qolmaydi, buning uchun u bir qancha bosqichlardan o'tishi lozim hisoblanadi. Bu bosqichlar esa, turli sohalarda ularning ichki xususiyatidan kelib chiqqan holda bir biridan farqli kechadi.

Xususan, qishloq turizmi ham o'zining rivojlanish bosqichlariga hamda tendensiyalariga ega, albatta, bu bosqichlar mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy holatidan kelib chiqib belgilanadi hamda o'tish davrini hosil qiladi. Turizm ham respublikamiz iqtisodiyotida qishloq xo'jaligi, sanoat, transport va boshqa makroiqtisodiy tarmoqlar qatori o'zining munosib o'rniga ega bo'lishi uchun yetarlicha resurslarga ega. Mamlakatimizda turizmni rivojlantirish imkoniyatlari bo'yicha Markaziy Osiyo davlatlari ichida yetakchi hisoblanadi. Respublikamiz tarixiy, arxeologik, arxitektura, san'at va boshqa turistik resurslarga boy hisoblanadi. Bundan tashqari mamlakatimizning betakror tabiat, tog' va tekisligi, daryolari, cho'l va voholari, turli landshaft zonalari asosiy rekreatsiya resurslaridir. Mamlakatimizda yosh tarmoq hisoblangan turizm, kundan kunga rivojlanmoqda. Bu esa, ko'pgina ish o'rinnari ochish imkoniyati mavjudligini bildiradi.

Ishlab chiqarish va unga aloqador sohalar ichida dunyo mamlakatlarining iqtisodiyoti asta sekinlik bilan xizmatlar turini oshirish bilan daromadlarni muqobillashtirish jarayoniga moslashib bormoqda. Shu jumladan, hozirda xizmatlar sohasi ichida o'zining ijtimoiy-iqtisodiy, tarixiy-madaniy, savdo va ishlab chiqarish shuningdek, siyosiy jarayonlarda namoyon bo'la olishi bilan zamonaviy iqtisodiyotda o'z o'rnnini egallab borayotgan soha bo'lib, turizm tarmog'i hisoblanadi. Turizm bugungi kunda ko'pgina davlatlarda o'zining turli shakllariga ega bo'lib, mazkur davlatlar hayotida ajralmas sohaga aylanib

ulgurgan. Mamlakatimizda yosh tarmoq hisoblangan turizm, kundan kunga rivojlanmoqda. Bu esa, ko'pgina ish o'rinnari ochish imkoniyati mavjudligini bildiradi. Ayni kunlarda respublikamizda iqtisodiy faol aholining turizm sohasida bandlik ulushi juda ham oz. Bu borada qishloq aholisining ishtiroki umuman kam. Qishloq turizmi bu yangi, zamonaviy tushuncha hisoblanmaydi. Sanoat markazlashgan shaharlar va ishdagi turli qiyinchiliklardan biroz bo'lsa ham chetda, qishloq manzarasi, tabiat qo'ynda bo'lish va maroqli dam olish 19-asrdan boshlab asta-sekinlik bilan rivojlangan. Qishloq turizmi bu shahardan uzoqda joylashgan maskanlar(asosan qishloqlar)ga borish, u yerlarni ko'rish, fermerlar bilan ularning oilasi bilan yaqin bo'lish, fermerlik faoliyatini o'rganish va shu faoliyat bilan shug'ullanish, qishloqlarda, ochiq osmon ostida tabiat qo'ynda maroqli dam olishdir[3]. Hozirgi kunda jahon tajribasida turizmning qishloq turizmi shakli keng rivojlanmoqda. Qishloq turizmini mamlakatimizda rivojlanishi istiqbollari porloq hisoblanadi. Chunki, mamlakatimiz agrar-industrial xo'jalikka ega bo'lib, asosiy mehnat resurslarimiz qishloq xo'jaligida band. Undan tashqari, mamlakatimiz rekreasiya resurslariga boy hisoblanib, rekreatsiya faoliyati tarmoqlarini rivojlantirish mumkin. Bozor iqtisodiyotiga o'tuvchi mamlakatlar uchun moliyaviy resurs manbalari o'ta zarur hisoblanadi. Shu jihatdan oladigan bo'lsak, qishloq turizmi yuqori daromad keltiruvchi xizmat ko'rsatish sohasi hisoblanadi.

Rivojlangan mamlakatlar iqtisodiyoti asosan sanoat ishlab chiqarishi va xizmat ko'rsatish kabi yo'nalishga ega holda ayni vaqtida mamlakat yalpi ichki mahsulotlarini tashkil etadi. Xizmat ko'rsatish sohasi, yaratilgan tovar va moddiy buyumlarga xizmat ko'satuchi jarayonlarni ifodalashi kabi qarashlar bir qancha iqtisodchi olimlar tominidan ilgari surilgan nazariyalarda o'z aksini topgan. Ammo zamonaviy iqtisodiyotda bu qarashlar o'zining yangi bosqichiga ko'tarildi hamda butunlay yangi mahsulot sifatida xizmat ishlab chiqarish tushunchasi fanga kirib keldi. Bu tushuncha bevosita insonlarning madaniy harakatlari bilan yuksalib alohida tarmoq sifatida shakllandi. Bunday jarayonlarning dunyoda shakllanishi mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishi va kishilar daromadining oshishi bilan ham izohlanadi. Qishloq turizmi quyidagi hollarda amalga oshiriladi [3]:

- qishloq joylarda aholida kategoriya odamlar uchun ularning pul mablag'lari miqdoriga qaramay, masalan, oilaning an'analariga ko'ra;
- shifokor maslahatiga binoan qishloq iqlim sharoitlarida sog'lomlashtirishni olib borishga ko'ra;
- tabiat bilan yaqinlik, ko'proq vaqt ni toza havoda o'tkazish maqsadiga;
- ekologik toza va arzon mahsulotlar bilan oziqlanish mumkinligi uchun;
- qishloq xo'jaligi ishlari bilan band bo'lish, ishlash uchun real imkonlar borligi;
- hayot uchun zarur bo'lgan kerakli narsalarни topish maqsadida minglab kilometr masofani bosib o'tirmaslik uchun;
- boshqa ijtimoiy guruhidagi odamlar bilan muloqotda bo'lish, ularning madaniyati, urf-odati bilan tanishish, bayramlari va o'yinlarida qatnashish imkoniyatini mavjudligi.

Birinchi navbatda, bunday imkoniyatga ega hududlar o'rganilganda hududda faoliyat yurituvchi mahalla yig'inlarining ham murojaatlari ko'rib chiqiladi hamda xizmat ko'rsatish imkoniyatlarining mavjudligiga ko'ra turizm qishloqlari, turizm mahallalari, hamda ovullari faoliyati rasman yo'liga qo'yilib kelinmoqda. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5781-sod Farmoni bilan 2019-yil 1-noyabrdan boshlab O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi eng yuqori turizm salohiyatiga ega bo'lgan fuqarolar yig'inlari (shaharcha, qishloq, ovullar hamda shahar, shaharcha, qishloq va ovullarning mahallalari) ro'yxatini shakllantirishi hamda ushbu fuqarolar yig'inlari hududlarida 20 tadan kam bo'limgan oilaviy mehmon uylari tashkil etilganda va turistlar uchun kamida besh xil xizmat turlari (yashash va/yoki ovqatlanish bo'yicha xizmatlardan tashqari) ko'rsatilgan taqdirda ularga "Turizm mahallasi", "Turizm qishlog'i" yoki "Turizm ovuli" maqomini berishi belgilangan. Shuningdek, yana mazkur Farmon bilan "Turizm mahallasi", "Turizm qishlog'i" yoki "Turizm ovuli" maqomiga ega fuqarolar yig'inlari mahalliy aholisini turistlarga sifatli xizmat ko'rsatish bo'yicha tayyorlash va o'qitishni doimiy asosda tashkil etish ham ko'zda tutilgan[1].

Turizm sohasida yuritiladigan va barcha mazkur soha subyektlari tomonidan e'tirof etiladigan umumiyl tushunchalar qishloq turizmida ham birdek amal qiladi. Xususan, turizm mahsulotining — turistning sayohatlari davomida uning ehtiyojlarini qondirish uchun mo'ljallangan turizm xizmatlari, shu jumladan turar joy, ovqatlanish, transport, ekskursiya va maslahat xizmatlari, ishlari va mahsulotlari majmui ekanligi, turist atamasining — vaqtincha bo'lish mamlakatidagi (joyidagi) man-

balardan daromad olish bilan bog'liq bo'lgan faoliyat bilan shug'ullanmagan holda vaqtincha bo'lish mamlakatiga (joyiga) yigirma to'rt soatdan ketma-ket o'n ikki oygacha bo'lgan davrga boruvchi yoki vaqtincha bo'lish mamlakatida (joyida) kamida bir kecha tunab qoluvchi jismoniy shaxs hisoblanishi yoki ekskursant deyilganda — vaqtincha bo'lish mamlakatida (joyida) tunab qolmasdan yigirma to'rt soatdan oshmaydigan davrda sayohat qiluvchi jismoniy shaxsligi singari tushunchalar kiritib o'tilgan [5].

Qishloq hududlarining aholisi jihatidan hamda uning etnik tarkibi asosida rivojlanish hamda tarixiylik jihatlari o'zgacha bir ahamiyatga ega ekanligi mazkur mintaqaga hududlarida qishloq turizmi sohasining amalga oshishida birlanchi, mavjudlik tamoyilini yuzaga chiqaradi. Bu jarayon bilan rasman shug'ullanish esa davlat tomonidan nazoratga olingan hamda buning huquqiy mezonlari bilan birgalikda turistik qishloqlarning ayni maqomda ish yuritishi xususida ham davlat ilmiy asoslari mavjud. Xususan, Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 10-iyuldagagi 433-son qarorida "Turizm sohasida mutaxassislarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish tartibi to'g'risida" Nizomiga ko'ra, Fuqarolar yig'inlariga "Turizm mahallasi", "Turizm qishlog'i" va "Turizm ovuli" maqomini berish tartibi to'g'risidagi nizomga muvofiq bugungi kunda respublikamizda ayni tartibdagi subyektlar faoliyat yuritib kelishmoqa.

Yuqorida keltirilgan talablar hamda mezonlar asosida bugungi kunda respublikamizning turli hududlarida turizm qishloqlari faoliyat yuritib kelishmoqda hamda yangi manzillarda ham ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, bugungi kunda Samarqand viloyatida turizm qishloqlari 18 taga yetgan. Jumladan, Urgut tumanida joylashgan Tersak qishlog'i, Payariq tumanida "Choshtepa", Qo'shrabot tumani "Pangat", Samarqand tumani "Konigil", Nurobod tumani "Oqsoy" qishloqlari shuningdek, Urgut tumanidagi Bahrin, Beshkon, Yetti uylik, Ipak yo'lli, Kenagas, Omonqo'ton, So'fyon, Xo'joyduq, Qoratepa, Chor-chinor, Samarqand shahri "Sharq" MFYlarida turizm mahallalari tashkil etilgan.

Qishloq turizmining ahamiyatli ekanligi uning rivojlantirish masalalarini tadqiq etish jarayonida bir qancha imkoniyatlarni taqdim etishi o'ganildi. Daromadlar va rivojlanishdagi mintaqaviy tengsizliklarni kamaytirish, qishloq aholisining kamayishiga qarshi kurash, gender tengligi va ayollar va yoshlar imkoniyatlarini kengaytirish, qishloqni o'zgartirishni rag'batlantirish, infratuzilmani, moliya va investitsiyalardan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilash, ilg'or innovatsiyalar va raqamlashtirish, mahsulotni ishlab chiqish va qiymat zanjiri integratsiyasida innovatsiyalarini qo'llash, barqaror, adolatli va bardoshli oziq-ovqat o'rtaсидagi munosabatlarni rag'batlantirish, tizimlar va xilma-xillikni, madaniy meros va mahalliy gastronomiyaning rivojlanishini, tabiiy va madaniy boyliklarni asrashni rivojlantirish, resurslardan samaraliroq foydalanish uchun barqaror amaliyotlarni targ'ib qilish, ta'lif va malaka oshirishni kuchaytirish kabi muhim ahamiyatga ega.

Foydalilanigan adabiyotlar ro'xati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining, 30.04.2022-yildagi PQ-232-son "Ichki turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" Qarori.
2. Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 10-iyuldagagi 433-son qaroriga 10-ILOVA "Turizm sohasida mutaxassislarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish tartibi to'g'risida" Nizomi. <https://lex.uz>.
3. M.Qobilova, I.Ergashev, A.Ergashev "Mintaqaviy turizm va turistik resurslar". fanidan o'quv – uslubiy majmua. Andijon- 2021 59-61-b.
4. N.E.Ibadullayev, M.X.Xamitov, S.A.Abduxamidov, M.I.Daminov, A.SH.Berdimurodov, F.A.Beknazarov «Mintaqaviy turizm» O'quv qo'llanma. Samarqand. SamSI. 2018-yil. 98-100-betlar.
5. Usmanov M.R. Turizm geografiyasi: o'quv qo'llanma. —Samarqand, «SamDU», 2020. 173-174-betlar.
6. The initiative <https://www.unwto.org/tourism-villages/en/the-initiative>.
7. Sardor U. Importance of Rural Tourism Development in Uzbekistan //Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance. – 2023. – T. 4. – №. 2. – C. 135-139.
8. Usmonov S. O'zbekistonda qishloq turizmini rivojlantirishning ahamiyati //international conferences. – 2023. – T. 1. – №. 2. – C. 832-837.
9. Usmonov, S., & Boqibilloyev, UJ o'g'li. (2023). O'zbekistonda xalqaro turizmning rivojlanish xususiyatlari va yo'naliishi. Umumjahon fanlari bo'yicha ta'lif tadqiqotlari, 2 (9), 272–277.
10. Sardor Usmonov O'zbekistonda qishloq turizmini rivojlantirishda xalqaro tajribalardan foydalanish // Academic research in educational sciences. 2023. № 2. SamTSAU Conference. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekiston-da-qishloq-turizmini-rivojlantirishda-xalqaro-tajribalardan-foydalanish>

MUNDARIJA

1-ШУЬБА

ЎЗБЕКИСТОНДА SMART-ТУРИЗМНИ ЗАМОНАВИЙ ПРИНЦИПЛАРИ АСОСИДА РИВОЖЛАНТИРИШ ВА БУНДА ХОРИЖ ТАЖРИБАСИДАН ФОЙДАЛАНИШ

Ўзбекистонда Smart-туризмни ривожлантириш истиқболлари.....	5
Конгратбай Авазимбетович Шарипов	
Рақамли инновацион технологиялардан туризмда самарали фойдаланиш йўллари	7
Эшов Мансур Пулатович	
Туристик кластерларнинг технологик платформасини ишлаб чиқиш.....	10
Абдурахмонова Гулнора Каландаровна	
Tourism Development in Uzbekistan: Comprehensive Analysis of Current Trends and Future Prospects	13
Zufarova Nozima Gulamiddinovna	
Қоқалпогистон Республикасида туризм соҳасининг янги йўналишларини ташкил этиш имкониятлари	17
Эштаев Алишер Абдуғаниевич, Хошимов Баҳром Баҳадирович	
Ўзбекистонда тоғ туризмининг ривожлантириш йўналишлари	20
Ахмедов Икром Ақрамович	
Туристик-рекреацион ресурслари юқори бўлган минтақаларда кластерларни ташкил қилиш механизmlари.....	24
Норчаев Асатулло Норбўтаевич	
Развития смарт туризм в Узбекистане.....	28
Алиева М. Т.	
Smart Tourism Analysis and Future Trends.....	31
Safaeva Sayyora	
Opportunities for Developing Smart Tourism and Foreign Experience in Uzbekistan	34
Kabilova N. Sh.	
O'zbekiston turizmida XXI bozori va bunda Smart-turizmning o'rni.....	37
Mirzayev Temur	
Смарт-туризм: зарубежный опыт и перспективы его применения в Узбекистане.....	42
Хушназарова М. Г.	
Development of Smart Tourism in Uzbekistan	45
Narzullaeva Umidakhon, Abzalova Nozima	
O'zbekistonda turizm xizmatlari sohasining aholi bandligiga multiplikativ ta'siri	48
To'rabekov Sohibjon Sherboy o'g'li	
Smart-turizmni xorijiy tajribalar asosida rivojlantirish istiqbollari.....	53
Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li, Nishonboyev Doniyor Erkinjon o'g'li	
Smart-turizm: xorijiy tajriba va uni O'zbekistonda qo'llash istiqbollari.....	55
Ulugboyeva Ezozahon Inomjanovna	
O'zbekistonning Smart-turizm salohiyatini jahon turizm bozorida targ'ib qilishning zamонавий marketing strategiyalari.....	58
Fayyoza Ahmedova Rashidovna	

Modern Trends in the Development of Tourism and the Experience of Foreign Countries in the Application of Smart Innovations in Personnel Training	62
Iskandarova Nargiza Mashrabjonovna	
The Main Role of Smart – Tourism in Modern XXI Century Uzbekistan as an Example.....	65
Narzullayeva Fariza Akmalevna, Saydaliyeva Feruza Bakhtiyorovna	
How Does Smart Tourism Support Sustainable Tourism Development: the Case of Uzbekistan	67
Khusniddin Egamnazarov	
Appearances, Classification and Application of Smart Tourism	70
Akhmadjanova Mukhtasarhan Anvar qizi, Sharifboyeva Fazilatxon Odilbek qizi, Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li	
Фарғона водийсининг қишлоқ аҳоли пунктларида агротуризмни ривожлантиришнинг стратегик режасини ва смарт-технология концепциясини ишлаб чиқиш бўйича услугий ёндашувлар.....	74
Жумабаева Дилафруз Тожидиновна	
Butun jahon Smart-turizmi bozorining rivojlanish xususiyatlari.....	78
Ravshanov To'yli Gulmurodovich	
Основные тенденции развития смарт туризма в условиях цифровой экономики в Республике Узбекистан.....	81
Салиева Екатерина Сергеевна	
Развитие Смарт-туризма в Узбекистане на основе современных принципов и использования зарубежного опыта.....	84
Ахмеджанова Ирада Усмановна, Халилова Нодира Абдухамид қизи	
Будущая роль Смарт-туризма на мировом туристическом рынке.....	88
Уралова Матлюба Ахроровна	
Проблемы и перспективы развития Smart-туризма в Узбекистане	95
Очилова Хилола Фармоновна, Раимова Севара Ойбековна	
Перспективы развития Смарт-туризма в Республике Узбекистан на основе современных технологий и использования зарубежного опыта	102
Рустамов Аброр Равшан угли	
Перспективы развития зелёного смарт туризма в Республики Узбекистан.....	106
Расурова Нигора Юсуповна	
Перспективы развития смарт туризма в Узбекистане на основе современных принципов	110
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна	
Перспективные направления развития смарт туризма в Узбекистане	113
Гузал Шеровна Хонкелдиева	
Развитие культурного Смарт-туризма в Узбекистане, с использованием опыта зарубежной компании «POLYMEDIA»	116
Караваева Алёна Викторовна	
Turistik xizmatlar bozorini shakllantirishning rekreatsion dinamikasi.....	118
Bahrieva Zarina Nasimovna	

2-ШУЛЬБА SMART-ТУРИЗМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ АСОСИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ

Main Features of Smart Tourism Organization	121
Narzullaeva Umidakhon	
The Role Smart-City Infrastructure in the Tourism and Architecture	124
Mukhlisa Akromova Saydimukhtor qizi	
The Main Components of the Development of "Smart" Tourism in the Region	130
Agzamova Nargiza Gapurovna	

Туризм соҳасида рақамили технологиялар орқали смарт туризмни ташкил этишнинг асосий хусусиятлари	135
Ҳамдамов Амриддин Ҳамдам ўғли	
Минтақа туризмни ривожлантиришда хизмат кўрсатиш корхоналарининг smart-ахборот моделлари асосида ривожланиши	140
Ш.Х.Мухитдинов	
Analysis of Cases of Use of Smart Technologies in Tourism and Hotel Enterprises.....	146
Hamidova Muxtasarxon Iqboljon qizi, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Tarixiy shaharlarda turizmni rivojlanishida raqamli texnologiyalarning o'rni.....	152
Ro'zibayeva Zulayho Baxrombek qizi	
Turizm sohasi rivojlanishida Smart-turizmnинг o'rni	159
Dadamuxamedova Mushtariy Maxmudjon qizi	
Mamlakatimizda turizm sohasini raqamlashtirish va boshqarishni takomillashtirish	162
Mardiiev Bunyod Sirojiddin o'g'li	
Development of Smart Tourism in Uzbekistan Based on Modern Principles and Using Foreign Experience	165
Gulrukhan Yusupova, Nilufarkhon Ashuralieva	
Jizzax viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida turizmning ahamiyati va roli: yangicha Smart yo'nalişlar va mexanizmlar	168
Aynakulov Muxitdin Abduxamidovich	
The Role of Smart Technologies in the Development of Agrotourism.....	172
Yoriyeva Farangiz Murodilloyevna	
Turizmning rivojlanishini barqarorlashtirishda prognozlashning mohiyati va obyekti.....	175
Axmadjanova Muxtasarxon Anvar qizi, Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li, Sharifboyeva Fazilat Odilbek qizi	
The Main Trends in the Development of Digital Tourism in Uzbekistan	181
Ismailova Sayyora Ulugbekovna	
Jahon ziyorat turizmi obyektlarining turizm rivojlanishiga ta'siri	186
Karimova Maftuna Komiljon qizi	
The Future of Smart Tourism: Transforming Travel Experiences	191
Oppokkhonov Nurmukhammad	
Sayyoqlik yo'nalişlariga tashrif buyuruvchilar uchun aqli texnologiyalarning ahamiyati	193
To'xtayeva Xurshida Farhodovna	
O'zbekistonda Smart-turizmni rivojlantirish choralari.....	200
Raximova Dilfuza Mirzakasimovna	
Exploring Smart Tourism: Lessons From Abroad and Opportunities for Uzbekistan	206
Nasiba Mukhtorova, Zohid Askarov, Angelo Battaglia	
Smart Tourism: Pros, Cons and Potential Future Development	215
Baratov Asadbek	
Turistik destinatsiyalarni boshqarish orqali turistik mintaqalarni rivojlantirish.....	218
Toirova Nozima Miraxmad qizi	
Основные компоненты развития смарт туризма в Ташкентском регионе: перспективы и вызовы	223
Зиёвиддинова Тарона Ойбек кизи	
Инновационные тенденции применения умных технологий в развитии туризма и гостиничного бизнеса.....	226
Мусаева Сайёра Абдивахитовна	
Цифровизация как важнейший двигатель индустрии туризма	234
Абидова Д.	

Путешествие будущего: формирование и инновационное развитие направления Смарт-туризм	239
Курашева Валерия Олеговна, Ивонина Наталья Викторовна	
Основные особенности организации смарт-агротуризма в Узбекистане.....	241
Анваров Нодир Аллаёрович	

3-ШУЛЬБА

ЎЗБЕКИСТОННИНГ SMART-ТУРИЗМ САЛОҲИЯТИНИ ЖАҲОН ТУРИЗМ БОЗОРИДА ТАРФИБ ҚИЛИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МАРКЕТИНГ СТРАТЕГИЯЛАРИ

Enhancing Marketing Strategy for the Development of Mountain Tourism.....	255
Mavlanov Golibjon Mahammad o'g'li	
Smart Destination Management: Challenges and Practices.....	258
Nurmukhammad Oppokkhonov	
O'zbekistonda qishloq turizmning shakllanish va rivojlanishi.....	260
Usmonov Sardor	
Фарғона водийсида туризм соҳасини ривожлантиришнинг худудий дифференциал хусусиятлари	263
Максумов Азизхон Нодиржон ўғли	
O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning jahon tajribasi muammo va istiqbollar	268
Aynaqulov Xusniddin Abduxamidovich, Teshayeva Farida Shuxrat qizi	
Hududlarda Smart-turizmni rivojlantirishda xorij tajribasini qo'llash istiqbollari	271
Islomova Dilrabo Salomovna	
Consideration of Positive and Negative Impacts of Smart Tourism on Destination Branding, Case of Uzbekistan	274
Ms. Yulduz Yakubova	
Analysis of the State of Use of Smart Technology in Hotels.....	276
Uralova Dilbar Anorbayevna, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Turizm sohasi orqali aholi bandligini ta'minlash yo'llari	281
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna	
Smart-turizmni tashkil etishning asosiy xususiyatlari	284
Uralova Matlyuba Axrорovna	
O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida turizm sohasining o'rni.....	286
Matchanov Azizbek Umirkbek o'g'li	
Mehmonxona xo'jaligida yashil texnologiyalarni joriy qilish.....	289
Xakimova Nargiza Axadjon qizi	
Mamlakatimizda Smart-turizmini rivojlantirish masalalari va iqtisodiyotda tutgan o'rni.....	293
Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li, Nishonboyev Doniyor Erkinjon o'g'li	
Dam olish turizmida Smart parklarning o'rni	295
Shaymanova Nigora Yusupovna	
Rekreatsiya turizmini rivojlantirishda Smart texnologiyalardan foydalanish	297
Shaymanova Nigora Yusupovna	
Smart Tourism: Foreign Experience and Prospects for Its Application in Uzbekistan.....	299
Avezova Nilufar	
Использование BIG DATA и AI для реинвентаризации маркетинга туризма в Узбекистане: новые перспективы в глобальной конкуренции.....	304
Турабекова Фарангиз Наримонбек кизи	
Проблема в смарт туризме	310
Аскаралиева Муштарий Баходировна	

Смарт туризм в Узбекистане: новые подходы и современные решения	313
Узганбаева Дилноза Тохтасиновна	
Смарт туризм в Узбекистане: новые возможности и вызовы.....	315
Бекмурадова Лайло Турсунмаматовна	
Влияние цифровых технологий на развитие туристского рынка в Узбекистане	323
Мустаева Шохида Саъдуллаевна	

4-ШУЛЬБА

ТУРИЗМ ВА ТАЪЛИМ: ШАРТ-ШАРОИТИ ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ

Таълим туризми тушунчаси моҳияти ва уни ривожлантиришнинг хориж тажрибалари	327
Саъдуллаева Гулноза Содик қизи	
Toshkent viloyatida agroturizm obyektlarini rivojlantirish va kadrlar salohiyatini oshirish istiqbollari.....	330
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna	
Smart-turizm faoliyatini boshqarish jarayoniga yondashuvlar	337
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Ilmiy faoliyani rivojlantirishda ta'lif tashkilotlaridan maqsadli foydalanish.....	341
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
Turistik xizmatlarning reklamasini amalga oshirishda ijtimoiy tarmoqlarning ahamiyati	349
O. A. Norbo'tayev	
Ta'lif turizmining mohiyati va uni O'zbekistonda rivojlantirish imkoniyatlari.....	351
Jiyanov Uktam Panjievich	
Smart Tourism and Education: Conditions and Prospects in Uzbekistan.....	354
Gulrukha Yusupova, Sabina Turakulova	
Uzbekistan: Theory and Practice of Personnel Training for Tourism	361
Ochilova Hilola Farmonovna	
Marketing strategiyalarini qo'llash orqali mamlakat turizm bozorini rivojlanitirish istiqbollari	365
Nurfayzieva Moxinur Zayniddinovna	
Turistik mahsulotlar shakllanishi bo'yicha nazariy yondashuvlar va narxlar tahlili	372
Imomov Sanjar Muxammadievich	
Mehmonxona sohasida Big Data texnologiyalarini qo'llash	376
Shermakhmadova Zarina Shavkat qizi	
Promoting Environmental Entrepreneurship And Innovation in a Green Economy.....	379
Embergenova Anjim Aydosbaevna	
Turizm xizmatlari eksportini oshirishda innovatsion marketing va raqamli texnologilaray ta'siri	381
Bakhromov Akmal Abduvahid o'g'li	
Samarali marketing strategiyalari orqali O'zbekistonni raqobatbardosh turizm yo'nalishi sifatida jlonlantirish	385
Xusniddinova Munavvar Sur'at qizi	
O'zbekistonda Smart-turizmn zamonaviy prinsiplari asosida rivojlantirish va bunda xorij tajribasidan foydalanish.....	388
Tojiboyev Toxirjon Zoxirjon o'g'li	
Mehmonxona va xizmatlar bozorini takomillashtirish, mehmonxonalarda smart mehmonxona xizmatlarning tizimini joriy qilish	391
Mansurov Zokir Xusanovich	

Туризмни қўллаб-кувватлаш жамғармасининг соҳа ривожини молиялаштиришдаги аҳамияти.....	394
Примова Нигора Икром қизи	
Turizm – dunyo madaniyatiga ko‘prik	397
Abdullayeva Nilufar Sultanbayevna	
Key Features of Digital Advertising Development in Tourism in Uzbekistan	399
Mirziyo Sodikov Odiljon ogl	
Xizmat ko‘rsatish tarmoqlarida turizm va bank xizmatlarini bog‘liqliklari	404
Xakimov Zoxid Norbo‘tayevich	
Innovative Management in Smart Tourism: a Digital Economy Imperative for Tourist Enterprises	406
Mamanov Mukhammadamin	
The Role of The Capacity of Service Personnel in the Organization of the Quality Service Process in Hotel Enterprises.....	409
Rakhmonova Nigina Anvarovna	
Развитие умного туризма – перспектива кадров в сфере туризма	412
Бухарова Нигора Газиевна	
Состояние гостиничного бизнеса в Самарканде и важность его развития	415
Мардонова Дилрабо Ширинбоевна	
Организационно-экономический механизм развития туристических комплексов.....	418
Хомидов Қаххорали Қурбонали ўғли	

5-ШУЬБА

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ

Қорақалпоғистон Республикасида туризмни ривожлантириш имкониятлари.....	422
Эштаев Алишер Абдуганиевич, Маткаримов Жаҳонгир	
Вопросы развития Smart-туризма в Республике Каракалпакстан	425
Абдувахидов Абдумалик Махкамович	
Qoraqalpog‘istonning o‘ziga xos madaniy va tarixiy merosi.....	427
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish istiqbollari.....	429
Matkabulova Dilorom, Abdug‘aniyev Toxirjon	
Соғломлаштириш туризми фаолиятини бошқаришда туристик кластерларни шакллантириш механизmlарини баҳолаш.....	432
Фофуров Азизбек Умаржонович	
Qoraqalpog‘iston Respublikasining o‘ziga xos ekologik merosi.....	435
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
Qoraqalpoq o‘lkasi turizm istiqbollari.....	437
Dehqonov Burxon Rustamovich	
Implementing Smart Tourism Strategies in Karakalpakstan.....	439
Mukhanov Murod Mukhan ugli	
Qoraqalpog‘iston Respublikasi turizm sektoridagi integratsiyaning nazariy asoslari	442
Xalimova Fayyoza Nafasovna	
Qoraqalpoqiston Respublikasida turizmni rivojlanish yo‘llari	445
Xushnazarova Maxzuna Gulamjonovna	
Turistik hududlarda turizmnинг barqaror rivojlanish konsepsiyalariga yondashuvlar	452
A. Asraqulov	

Минтақада туризм соҳасини бошқаришнинг ўзига хос хусусияти	455
Ембергенова Анжим Айдосбаевна	
Perspectives for the Further Development of Smart Tourism in Uzbekistan	460
Akhunova Shokhistakhon Nomanjanovna, Askarov Farhod Rakhmatovich	
Қоғалпогистон Республикаси ички туризм йўналишлари.....	465
Норчаев Н. А.	
Qoraqalpog'iston Respublikasida turizmni rivojlantirish tendensiyalari	467
Islamova Qunduzxon Ikromboy qizi	
Тенденции развития Смарт-туризма в Республике Каракалпакстан	469
Очилова Х. Ф., Нагметуллаев А. А.	
Тенденции развития зеленого туризма в Республике Каракалпакстан.....	472
Расурова Нигора Юсуповна	
Перспективы развития смарт туризма в Республике Каракалпакстан.....	475
Косбергенова Нурзия Кудайбергенновна	
Role of social media in promoting Sustainable Tourism in Uzbekistan	477
Ms. Nigina Kurbonova, Dr. Shalgi	
Jahonda ta'lif turizmining rivojlanish tendensiyalari	487
Uktam Jiyanov, Maksudova Shahlo	
Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshrishda "Smart-turizm" xizmatlaridan maqsadli foydalanish.....	490
Dustmurodov Orifjon Ismatilloyevich	
The role of tourism industry in the country's economy	497
Gofurova Vasila Odiljon qizi	
Tourism Impacts GDP Growth (and Decline).....	500
Gofurova Vasila Odiljon qizi	
Smart turizm texnologiyalarining sayyoohlarning xatti-harakatlari, sayohatdan qoniqishlari va baxtli his qilishlariga ta'siri	503
Munojat Isakdjanova Inog'omovna	
Sayohat va turizm rivojlanish indeksi.....	507
Raxmonova Nilufar Yorqinovna	
O'zbekistonda smart turizmni rivojlantirish imkoniyatlari	512
Kamoliddin Jahongirov	
Xalqaro turizm bozorida ta'lif turizmining o'rni va rivojlanish xususiyatlari	514
Ominaxon Ababaxriyeva, Kamoliddin Jahongirov	
Functional composition of irrealis	517
Ochilova Noila Farmonovna	
Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish mohiyati	519
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyotida zamonaviy logistika tizimlari mohiyati.....	521
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry	524
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. Maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

E-mail: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot”
jurnali

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro‘yxatdan
o’tkazilgan.